

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

Отже, філософський дискурс щодо європейської інтеграції визначає фундаментальні проблеми інтеграційного процесу, пов'язані із цінностями, ідентичностями та інституціями. Передусім – це співвідношення між національною та європейською ідентичностями. Одними із основних дійових осіб дискурсу стають публічні інтелектуали, а до чинників дискурсивного виміру європейської інтеграції слід віднести трансформації дискурсивного простору під впливом медіатизації, медіа-скандалів та розвитку соціальних мереж.

Список використаних джерел:

1. Бистрицький Є. Філософський дискурс: комунікація і норма. *Філософська думка*. 2019. № 5. С. 29–39. URL: <http://bystrytsky.org/phildis19.htm>.
2. Козловець М. А. Європейська інтеграція і національна ідентичність: український контекст. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 35. С. 148–160. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_35_14.pdf
3. Скалацька О. В. Яковлева Л. І. Юшкевич Ю. С. Європейська та євроатлантична інтеграція України: філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 50. С. 106–111. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/20.pdf
4. Філософія інтеграції : монографія / за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 543 с.
5. Яковлева Л. І. Філософські засади європейської та євроатлантичної інтеграції України : силабус навчальної дисципліни. Одеса : НУ «ОЮА», 2024. 13 с.
6. Яковлева Л. І., Яковлев Д. В. Політика без токсюу. Потенціал звернень публічних інтелектуалів щодо легітимації влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 39. С. 163–169.

Ключові слова: дискурсивний простір, соціологічний вимір, європейська інтеграція, європейська ідентичність, національна ідентичність.

Keywords: discursive space, sociological dimension, European integration, European identity, national identity.

Яценко Микола Анатолійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат соціологічних наук, доцент*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ

Діджиталізація соціуму сприяла поширенню мережевої інтернет-комунікації, що повністю нівелює з огляду на специфіку інформаційно-комунікаційних технологій будь-які географічні перешкоди для будівництва та підтримання со-

ціальних зв'язків. Відповідно, соціальні зв'язки, що утворюються у віртуальному просторі Інтернету, стають інтенсивнішими і глобальнішими, що тягне за собою і підвищення значущості віртуального соціального капіталу, що формується ними.

Соціальний капітал відкриває індивідові можливість використання ресурсів, зокрема й економічних, тієї асоціації або мережі, до якої він належить або з якою пов'язаний довірчими відносинами. Якщо в традиційному розумінні це можуть бути сім'я, клан, рід, етнічна діаспора, то в сучасному інформаційному суспільстві дедалі більшого значення набуває мережева інтернет-комунікація, соціальні зв'язки та відносини, що зав'язуються у віртуальному просторі. Віртуалізація соціальних зв'язків характерна для тієї частини населення, яка найбільше часу проводить в Інтернеті й вирізняється високою віртуальною активністю. Більшою мірою це є представники молоді.

Аудиторія соціальних мереж в Україні зростає з кожним роком. За даними звіту Digital 2025: Ukraine від DataReportal Україна демонструє значний рівень цифровізації. Інтернетом користуються 31,5 мільйона українців. Кількість користувачів соціальних мереж досягла 21,6 мільйона [1].

За даними дослідницької компанії Gradus Research, що спеціалізується на соціологічних опитуваннях, Facebook, Instagram та TikTok є найбільш популярними соцмережами в Україні. Так, дослідження медіаспоживання серед українців, проведене компанією у жовтні 2024 року, показало, що 72% опитаних протягом тижня використовували Facebook, а 61% – Instagram: ці соцмережі є важливою платформою не тільки для новин, а й для соціальної взаємодії та самовираження [2].

Успіх мережевої молоді пов'язаний з тим, що її соціальний капітал значною мірою накопичується саме завдяки віртуальній комунікації в соціальних мережах. Соціальні мережі для такої молоді стають не лише простором дозвілля та розваг, отримання інформації, а й полем для реалізації творчих планів та амбіцій, бізнес-проектів, інструментом дистанційного навчання та професійної самореалізації. З іншого боку, віртуальна комунікація та набуття віртуального соціального капіталу можуть заповнювати ті білі плями, що утворюються в процесі соціалізації підлітків та молоді в разі відсутності довірчих стосунків із батьками, низького соціального та культурного капіталу сім'ї. Адже саме сім'я є першим рівнем передачі людського капіталу від старших поколінь до молодших.

Водночас молоді люди з більшим соціальним капіталом зазвичай більш активні і в соціальних мережах, і в реальному світі, маючи розвинене дозвілля за межами дому й одночасно презентуючи себе в соціальних мережах, підтверджуючи свої особисті соціальні зв'язки вже у віртуальному світі, а в деяких випадках і зав'язуючи в соціальних мережах реальні знайомства.

В останнє десятиліття з'явилася велика кількість нових професій, пов'язаних виключно з діяльністю у віртуальних соціальних мережах. Формуються соціальні зв'язки професійного характеру, які підтримуються виключно за допомогою

інтерактивної комунікації. Паралельно відбувається заміщення реальних соціальних контактів віртуальними, основна частина соціальних зв'язків і стосунків індивіда перетікає у віртуальний простір. Відповідно, соціальний капітал у цієї частини молоді дедалі більшою мірою набуває віртуального характеру, стає залежним від інтенсивності та обсягу віртуальної комунікації, її розгалуженості, наявності великої кількості контактів у соціальних мережах.

Як і в реальному соціальному просторі, у світі віртуальної комунікації соціальний капітал індивіда багато в чому є показником успіху його життєвої стратегії, самореалізації. Це створює передумови для формування економічного капіталу на основі соціального, оскільки постійно зростає кількість різноманітних видів комерційної діяльності (криптовалюта, майнінг тощо), пов'язаних суто з інтернет-комунікацією. Сьогодні професійна соціалізація мережевої молоді також значною мірою пов'язана з її активністю в соціальних мережах і, відповідно, із засвоєнням тих необхідних ролей, навичок, знань, настанов, що дають змогу впевнено комунікувати у віртуальному просторі, формувати зв'язки та стосунки з іншими користувачами.

Оперативність, миттєва доступність, наявність профілів, що дають змогу ідентифікувати особистість та отримати уявлення про неї, у сукупності з дотриманням комунікативної етики Інтернету сприяють більшому зростанню довіри саме до мережевих, а не до реальних контактів, що сприяє підвищенню значення віртуального соціального капіталу.

Крім довіри, суттєву роль у формуванні віртуального соціального капіталу відіграє відкритість соціальних агентів, що також притаманна віртуальній комунікації. В інтернет-просторі комунікативне середовище вирізняється більшим ступенем відкритості, ніж у реальному соціальному просторі, оскільки зникають або принаймні значно стираються ті традиційні соціальні бар'єри, що можуть перешкоджати комунікації в реальному світі. Насамперед це стосується просторових, вікових, соціально-статусних, етнічних, статевих обмежень.

Варто також зазначити, що, замикаючись на віртуальній комунікації, індивід може не стільки нарощувати свій соціальний капітал, скільки скорочувати його, ізолюючись від реального світу, але й не використовуючи переваги світу віртуального. У цьому полягає один із головних ризиків трансформації соціальних зв'язків у процесі інформатизації сучасного суспільства. Саме представники молодого покоління, включно з підлітками, найбільш схильні до крайніх форм інтернет-залежності. Інший ризик інтернетизації молоді – засвоєння антисоціальних установок, девіантної та делінквентної поведінки. Специфіка мережевої комунікації є такою, що навіть за наявності активних профілактичних заходів з боку сім'ї, освітніх закладів, органів правопорядку тощо, вони у будь-якому разі виявляються не в змозі запобігати деструктивному впливу таких мережевих спільнот на підлітків і молодих людей.

Як і у випадку з реальним соціальним капіталом, віртуальний соціальний капітал може суттєво різнитися у різних користувачів соціальних мереж залежно

від їхнього індивідуального рівня компетентності, етики спілкування, ціннісних і поведінкових установок. Змістовна та інтенсивна комунікація в мережах, що надає можливості для професійного зростання, дистанційної освіти, ділової взаємодії, встановлення особистих стосунків, сприяє формуванню соціального капіталу та, відповідно, більш успішній соціалізації.

За умов, коли віртуальний простір дедалі більшою мірою перетворюється на поле для особистісної, ділової, творчої самореалізації, роль віртуального соціального капіталу стає неабиякою в процесі соціалізації молоді. Різноманіття зв'язків, розгалуженість спілкування в соціальних мережах дають змогу активній частині користувачів більш-менш успішно конвертувати віртуальний соціальний капітал у свій професійний ріст, творчі досягнення, фінансове благополуччя. Таким чином, можна говорити про зростання впливу мережевих інтернет-спільнот у соціальній комунікації сучасної української молоді. Особливий характер комунікативних взаємодій у соціальних мережах Інтернету визначається якістю і кількістю нагромадженого віртуального соціального капіталу, що виражається головним чином у довірі між комунікантами. Швидкість та інтенсивність синхронної комунікації великих груп індивідів сприяють зростанню ролі мережевої комунікації в сучасному суспільстві, формуванню її в ролі важливого компонента соціальних зв'язків та поведінки індивідів, що, безумовно, справляє суттєвий вплив на соціалізацію молоді. Це сприяє підвищенню в очах молоді цінності як неформального, так і віртуального соціального капіталу і, відповідно, орієнтує її на більш активну комунікацію в соціальних мережах.

Список використаних джерел:

1. Digital 2025: Ukraine. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>
2. Розважальний контент перемагає новини, стабільна першість месенджерів та контент зі стрімінгових платформ: як змінилося медіаспоживання в Україні у 2024? URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/changes-media-consumption-ukraine-2024/>

Ключові слова: соціальний капітал, соціальні мережі, віртуальний простір, відтворення соціального капіталу, молодь, соціальні відносини.

Keywords: social capital, social networks, virtual space, reproduction of social capital, youth, social relations.